

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (üheksas koda)

11. juuli 2024*

Eelotsusetaotlus – Füüsiliste isikute kaitse isikuandmete töötlemisel – Määrus (EL) 2016/679 – Artikli 2 lõike 2 punkt c – Kohaldamisala – Väljajätmine – Eranditult isiklikud või kodused tegevused – Artikli 4 punkt 7 – Vastutav töötleja – Endine eestkostja, kes täitis oma ülesandeid kutsetegevuse raames – Artikkel 15 – Eestkoste alla paigutatud isiku võimalus tutvuda andmetega, mida tema endine eestkostja kogus oma ülesannete täitmise käigus

Kohtuasjas C-461/22,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Landgericht Hannoveri (Hannoveri apellatsioonikohus, Saksamaa) 28. juuni 2022. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 12. juulil 2022, menetluses

MK

versus

WB,

EUROOPA KOHUS (üheksas koda),

koosseisus: koja president O. Spineanu-Matei, kohtunikud J.-C. Bonichot ja L. S. Rossi (ettekandja),

kohtujurist: P. Pikamäe,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– Euroopa Komisjon, esindajad: A. Bouchagiar, F. Erlbacher ja H. Kranenborg,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: saksa.

kohtuotsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määruse (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT 2016, L 119, lk 1) (edaspidi „isikuandmete kaitse üldmäärus“) artikli 4 punkti 7 ja artiklit 15.
- 2 Taotlus on esitatud Saksamaal elava ja eestkoste alla paigutatud füüsilise isiku MK ja tema endise eestkostja WB vahelises kohtuvaidluses seoses MK võimalusega tutvuda tema kohta käivate andmete ja teabega, mida WB kogus ajal, mil MK oli tema eestkoste all.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Isikuandmete kaitse üldmääruse põhjenduses 18 on märgitud:

„Käesolevat määrust ei tuleks kohaldada isikuandmete töötlemise suhtes, mida füüsiline isik teostab eranditult isiklikel või kodustel eesmärkidel ja seega väljaspool ametialast või äritegevust. Isiklik ja kodune tegevus võiks hõlmata kirjavahetust ja aadresside loetelu või tegevust suhtlusvõrgustikes ja internetis, mida tehakse sellise isikliku või koduse tegevuse raames. Käesolevat määrust tuleks aga kohaldada vastutavate töötlejate või volitatud töötlejate suhtes, kes pakuvad isikuandmete isiklikel või kodustel eesmärkidel töötlemise vahendeid.“

- 4 Määruse artiklis 2 „Sisuline kohaldamisala“ on sätestatud:

„1. Käesolevat määrust kohaldatakse isikuandmete täielikult või osaliselt automatiseeritud töötlemise suhtes ja isikuandmete automatiseerimata töötlemise suhtes, kui kõnealused isikuandmed kuuluvad andmete kogumisse või kui need kavatakse andmete kogumisse kanda.

2. Käesolevat määrust ei kohaldata, kui

[...]

c) isikuandmeid töötleb füüsiline isik eranditult isiklike või koduste tegevuste käigus;

[...]“.

- 5 Määruse artikkel 4 „Mõisted“ on sõnastatud järgmiselt:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

7) „vastutav töötaja“ – füüsiline või juriidiline isik, avaliku sektori asutus, amet või muu organ, kes üksi või koos teistega määrab kindlaks isikuandmete töötlemise eesmärgid ja vahendid; kui sellise töötlemise eesmärgid ja vahendid on kindlaks määratud liidu või liikmesriigi õigusega, võib vastutava töötaja või tema määramise konkreetsed kriteeriumid sätestada liidu või liikmesriigi õiguses;

[...]“.

6 Määruse artiklis 15 „Andmesubjekti õigus tutvuda andmetega“ on ette nähtud:

„1. Andmesubjektil on õigus saada vastutavalt töötajalt kinnitust selle kohta, kas teda käsitlevaid isikuandmeid töödeldakse, ning sellisel juhul tutvuda isikuandmete ja järgmise teabega:

[...]

3. Vastutav töötaja esitab töödeldavate isikuandmete koopia. [...]

[...]“.

Saksa õigus

7 Tsiviilseadustiku (Bürgerliches Gesetzbuch) 2. jaanuaril 2002 avaldatud redaktsiooni (BGBl. 2002 I, lk 42) (edaspidi „BGB“) artikli 1896 lõikes 1 on sätestatud, et kui täisealine ei suuda vaimuhaiguse või kehalise, vaimse või psüühilise puude tõttu oma huvide eest täielikult või osaliselt seista, siis määrab eestkostekohus tema avalduse alusel või omal algatusel talle eestkostja.

8 BGB § 1897 lõike 1 kohaselt määrab eestkostekohus eestkostjaks füüsilise isiku, kes sobib eestkostetava huve õiguslikult kaitsma, ning tema eest isiklikult hoolitsema. Selle artikli lõikes 6 on sätestatud, et isiku, kes täidab eestkostja ülesandeid kutsetegevuse raames, võib eestkostjaks määrata ainult siis, kui ei leidu teist kohast isikut, kes oleks valmis teostama eestkostet vabatahtlikult, väljaspool kutsetegevust.

9 BGB § 1902 kohaselt esindab eestkostja eestkostetavat oma ülesannete ulatuses kohtu- ja kohtuvälistes toimingutes.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

10 Saksa kohus määras Saksa advokaadi WB, kes kuulub MK lähedaste inimeste hulka, tema kutsetegevuse raames teatavaks ajaks täitma MK eestkostja ülesandeid, kuni ta neist ülesannetest vabastatakse ja kuni on määratud uus eestkostja.

11 MK soovib esitada kohtule taotluse, et saada enda kätte raamatupidamisaruanded ning panna maksma isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 15 kohane õigus tutvuda andmetega, mida WB kogus eespool nimetatud ülesannete täitmise ajal.

12 Selleks esitas MK tasuta õigusabi taotluse Amtsgericht Hannoverile (Hannoveri esimese astme kohus, Saksamaa), kes jättis selle taotluse rahuldamata osas, mis puudutas andmetega tutvumise taotluse esitamist isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 15 alusel, kuna eestkostja, kes täidab oma ülesandeid oma kutsetegevuse raames, ei ole „vastutav töötaja“ selle määruse artikli 4

punkti 7 tähenduses. Pealegi reguleerib see määrus andmesubjekti ja vastutava töötaja vahelist suhet. Ent BGB § 1902 kohaselt on seaduse alusel määratud eestkostja andmesubjekti seaduslik esindaja. Järelikult võib eestkostja seda isikut puudutavaid isikuandmeid töödelda selle isiku nimel, ilma et esineks „eestkostja ja andmesubjekti vahelist dihhotoomiat“ – väljend, mida on kasutatud Saksa kohtute praktikas.

- 13 MK esitas tasuta õigusabi taotluse rahuldamata jätmise peale eelotsusetaotluse esitanud kohtule määruskaebuse.
- 14 Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb, kas isikut, kes on kutsetegevuse raames täitnud eestkostja ülesandeid, saab kvalifitseerida „vastutavaks töötajaks“ isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses.
- 15 Lisaks soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada – selle kohta siiski formaalses mõttes eelotsusetaotlust esitamata –, kas isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 2 lõike 2 punkti c arvestades on see määrus põhikohtuasjas kohaldatav, kuivõrd WB on MK lähedaste hulka kuuluv isik.
- 16 Neil asjaoludel otsustas Landgericht Hannover (Hannoveri apellatsioonikohus, Saksamaa) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
 - „1. Kas seaduse alusel määratud eestkostja, kes teostab eestkostet kutsetegevuse raames, on vastutav töötaja [isikuandmete kaitse üldmääruse] artikli 4 punkti 7 tähenduses?
 2. Kas kõnealune isik on vastavalt isikuandmete kaitse üldmääruse artiklile 15 kohustatud andma teavet?“

Eelotsusetaotluse vastuvõetavus

- 17 Euroopa Komisjoni sõnul ei ole eelotsusetaotlus kooskõlas Euroopa Kohtu kodukorra artikli 94 punktiga c, kuna taotlus ei kirjelda piisavalt põhjusi, mille tõttu eelotsusetaotluse esitanud kohus tõstas küsimuse kõnealuste liidu õigusnormide tõlgendamise kohta, kuivõrd see kohus piirduv Amtsgericht Hannoveri (Hannoveri esimese astme kohus) otsuse kritiseerimisega, esitamata põhjendusi, mille tõttu tal võisid tekkida kahtlused tõlgenduse osas, mille nimetatud kohus isikuandmete kaitse üldmäärusele andis.
- 18 Selle kohta tuleb märkida, et vajadus anda liidu õiguse tõlgendus, mis oleks liikmesriigi kohtule tarvilik, eeldab, et liikmesriigi kohus määratleks esitatud küsimuste faktilise ja õigusliku raamistiku või vähemalt selgitaks küsimuste aluseks olevaid faktilisi olukordi. Need eelotsusetaotluse sisu suhtes kehtivad nõuded on otsesõnu esitatud Euroopa Kohtu kodukorra artiklis 94 ning eelotsusetaotluse esitanud kohus peab ELTL artikli 267 alusel koostöö tegemisel olema neist teadlik ja neid rangelt järgima (5. juuli 2016. aasta kohtuotsus Ognyanov, C-614/14, EU:C:2016:514, punktid 18 ja 19 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 19 Käesoleval juhtumil on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud küsimus, kas tõlgendus, mille Amtsgericht Hannover (Hannoveri esimese astme kohus) isikuandmete kaitse üldmäärusele andis, ja mille kohaselt sisuliselt ei ole see määrus põhikohtuasjas kohaldatav ning mille kohaselt ei saa endist eestkostjat ühelgi juhul pidada „vastutavaks töötajaks“ selle määruse tähenduses, on

õige. Kuigi on tõsi, et eelotsusetaotluse esitanud kohus ei esita põhjusi, mille tõttu ta selles tõlgenduses kahtleb, esitab ta siiski täpselt Amtsgericht Hannoveri (Hannoveri esimese astme kohus) arutluskäigu, mis võimaldab mõista esitatud küsimuste ulatust.

- 20 Lisaks on nende sätete tõlgendamine põhikohtuasja lahendamisel asjakohane, kuna MK esitatud tasuta õigusabi taotlus on esitatud selleks, et esitada isikuandmete kaitse üldmääruse artiklil 15 põhinev taotlus – säte, mille kohaldamine eeldab mõiste „vastutav töötleja“ tõlgendamist selle määruse artikli 4 punkti 7 tähenduses.
- 21 Seega on eelotsusetaotlus vastuvõetav.

Eelotsuse küsimuste analüüs

- 22 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma küsimustega, mida tuleb käsitleda koos, sisuliselt teada, kas isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 4 punkti 7 tuleb tõlgendada nii, et endine eestkostja, kes täitis tema eestkoste alla paigutatud isiku suhtes oma ülesandeid kutsetegevuse raames, tuleb kvalifitseerida seda isikut puudutavate, tema valduses olevate isikuandmete „vastutavaks töötlejaks“ selle sätte tähenduses, ning et selline töötlemine peab olema kooskõlas kõigi selle määruse sätetega, eelkõige määruse artikliga 15.
- 23 Sissejuhatuses tuleb täpsustada – vastuseks kahtlustele, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus väljendas seoses isikuandmete kaitse üldmääruse kohaldatavusega tema lahendada olevas kohtuasjas –, et selle määruse artikli 2 lõike 2 punkti c kohaselt, mille ulatust selgitab sama määruse põhjendus 18, ei kohaldata seda määrust, kui isikuandmeid töötleb füüsiline isik eranditult isiklike või koduste tegevuste käigus ja seega väljaspool ametialast või äritegevust.
- 24 Seda sätet ei saa tõlgendada nii, et sellega jäetakse isikuandmete kaitse üldmääruse kohaldamisalast välja füüsilise isiku tegutsemine eestkostjana kutsetegevuse raames.
- 25 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu mainitud asjaolu, et põhikohtuasjas kõne all olev eestkostja valiti eestkoste alla paigutatud isiku lähedaste hulgast, ei sea seda järeldust kahtluse alla.
- 26 Mis puudutab küsimust, kas endine eestkostja, kes täitis tema eestkoste alla paigutatud isiku suhtes oma ülesandeid kutsetegevuse raames, tuleb kvalifitseerida selle isiku isikuandmete „vastutavaks töötlejaks“, siis tuleb märkida, et riigisisese õigusega talle pandud ülesannete tõttu peab eestkostja tegema selle isiku jaoks erinevaid toiminguid, mille raames ta määrab kindlaks ka nimetatud isiku isikuandmete töötlemise eesmärgid ja vahendid isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 4 punkti 7 tähenduses.
- 27 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu kahtlused on seotud asjaoluga, et vastavalt eestkostet reguleerivatele Saksa õigusnormidele on eestkostja tema eestkoste alla paigutatud isiku seaduslik esindaja ning tegutseb tema arvel ja nimel.
- 28 Kuid nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus ise täpsustab, taotleb MK käesoleval juhul siiski igal juhul võimalust tutvuda teda puudutavate isikuandmetega, mis ei ole mitte tema praeguse eestkostja käes, vaid on jätkuvalt tema endise eestkostja WB – kes enam oma ülesandeid ei täida – valduses.

- 29 Nagu märgib komisjon, on endine eestkostja seega kolmas isik sellise isiku suhtes, kes on minevikus olnud tema eestkoste alla paigutatud.
- 30 Sellest järeldub, et endine eestkostja, kes täitis tema eestkoste alla paigutatud isiku suhtes oma ülesandeid kutsetegevuse raames, tuleb kvalifitseerida tema valduses olevate, seda isikut puudutavate isikuandmete „vastutavaks töötlejaks“, ning ta on järelikult kohustatud neid andmeid töötleva kooskõlas isikuandmete kaitse üldmäärusega ja eelkõige selle artiklist 15 tulenevate kohustustega, mis võivad olla piiratud selle määruse artikli 23 alusel (vt selle kohta 16. jaanuari 2024. aasta kohtuotsus Österreichische Datenschutzbehörde, C-33/22, EU:C:2024:46, punktid 54–56).
- 31 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esitatud küsimustele vastata, et määruse 2016/679 artikli 4 punkti 7 tuleb tõlgendada nii, et endine eestkostja, kes täitis tema eestkoste alla paigutatud isiku suhtes oma ülesandeid kutsetegevuse raames, tuleb kvalifitseerida seda isikut puudutavate, tema valduses olevate isikuandmete „vastutavaks töötlejaks“ selle sätte tähenduses, ning et selline töötlemine peab olema kooskõlas kõigi selle määruse sätetega, eelkõige määruse artikliga 15.

Kohtukulud

- 32 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulused, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (üheksas koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määruse (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) artikli 4 lõiget 7

tuleb tõlgendada nii, et

endine eestkostja, kes täitis tema eestkoste alla paigutatud isiku suhtes oma ülesandeid kutsetegevuse raames, tuleb kvalifitseerida seda isikut puudutavate, tema valduses olevate isikuandmete „vastutavaks töötlejaks“ selle sätte tähenduses, ning et selline töötlemine peab olema kooskõlas kõigi selle määruse sätetega, eelkõige määruse artikliga 15.

Allkirjad